

Κε δέλε

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ Κυριακή, 6 Ἀπριλίου 1908

ΠΑΤΟΣ

ΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἡ ΜΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ Τῇ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ
ΤΩΝ
ΕΝ Τῷ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜῳ ΠΑΤΡΙΩΤΩΝ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

Ἐπιστολαὶ καὶ ἐπιταγαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν κ. Θάνον
Τζαβέλλαν, ὑπεύθυνον διαχειριστὴν τῆς Ἐφημερίδος

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΜΥΣΤΡΑ, ΓΕΡΑΚΙΟΥ, ΚΥΠΡΟΥ

Κύριε Διευθυντά.

Ἐν τῷ περιοδικῷ Ἑθνικῇ Ψυχῇ (τεῦχος 7 Φεβρ. 1908), γράφοντες περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ ἀνακοινώσεων εἶπομεν ταῦδε· «Καὶ ὁ κ. Ἀδαμαντίου ὠμίλησε περὶ Δαφνίου καὶ τῶν βυζαντιακῶν μνημείων Μυστρᾶ καὶ Γερακίου ἐν Λακεδαιμόνι.

«Ἐγινώσκομεν πόσον ὁ κ. Ἀδαμαντίου εἶναι περὶ τὴν τέχνην — καὶ τὴν βυζαντιακὴν καὶ τὴν ἄλλην — ἰδιώτης ἔκτινος διατριβῆς του, ἐν ἣ τὸν ἐν Καλάμαις ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου εὗρεν ἰδρυθέντα ἐπὶ Βιλλαρδουίνου. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ παράδοξον ἂν τὴν ὑψηλὴν σαγματοειδῇ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ κωδωνοστασίου τῆς Παντανάσσης τοῦ Μυστρᾶ ὑπέλαβε ρυθμοῦ γραμμᾶς, καὶ παρέβαλε τοῦτο πρὸς τὰ ἐν Κύπρῳ ρυθμοῦ γοτθικοῦ ἀριστουργήμαχα».

«Οὐδὲν δὲ καινὸν εἶπε. Περὶ Δαφνίου ἔχουσι γράψῃ καὶ ὁ κ. Λαμπάκης...καὶ ὁ κ. Millet...Περὶ Μυστρᾶ δὲ ὁ αὐτὸς κ. Millet...Περὶ Γερακίου δὲ ὁ κ. Miller...ἐν τῷ «Ἑσπερινῷ Ταχυδρόμῳ τοῦ Λονδίνου». Ἐλεγον δ' ἐν ὑποσημειώσει ὅτι ὁ Μυστρᾶς ἰδίᾳ εἶναι γνωστὸς ἐκ τοῦ Buchon, ἐκ τοῦ Couchaud καὶ ἐξ ἐμοῦ (Ζησίου) γράψαντος περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑβδομάδι τῷ 1891, καὶ τῇ Ἀθηνῶν τῷ 1891 καὶ τῇ Εἰκονογραφημένῃ (1906-1907) καὶ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ (Σύμμικτα 1892).

Ταῦτα ν' ἀναιρέσῃ ἐπιχειρήσας ὁ κ. Ἀδαμαντίου εἰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν τῶν Ἀθηνῶν στήλας (12 Μαρτίου) πολλὰς μὲν ~~ὑβρίζον~~ λαιδορίας κατ' ἐμοῦ εἶπε, πολλὰ δὲ πάλιν ἀσύστατα ἐπιστημονικῶς. Πρὸς ταῦτα δὲ πρὸ δέκα ὀκτῶ ἡμερῶν γράψας ἀπάντησιν, οὐδαμοῦ εὗρον χῶρον πρὸς δημοσίευσιν, ὅπου παρεκάλεσα ἐν τῷ ἐλευθέρῳ τούτῳ βήματι, ὅπερ Ἑλληνικὸς τύπος καλεῖται, οὐχὶ βεβαίως ἐπειδὴ εἶχε γραφῇ βιαιότερόν πως ἢ ἀπόκρισις μου πρὸς τὰς

λοιδορίας ἐκείνου, οὔτε ἐπειδὴ οἱ παντοδαποὶ, οὓς θεραπεύων κατώρθωσε νὰ ἔχη, προστάται αὐτοῦ ἐφρόντισαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι, φαίνεται, ἐνθουσιασμένοι οἱ τὰς ἐφημερίδας ἐκδίδοντες ἐκ τῶν περὶ βυζαντιακῆς τέχνης εἰδήσεων, δι' ὧν παραγεμίζῃ ὁ κ. Ἀδαμαντίου αὐτὰς πρὸς ἐκπληξιν μὲν τῶν ἀπαιδευτῶν ἀναγνωστῶν, θυμηδίαν δὲ τῶν ἐπαϊόντων, καὶ ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμετέρων.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰς λοιδορίας λέγω πρῶτον μὲν ὅτι ἀπορώ διατὶ μὲ καλεῖ ἀπειράκις πρακτικογράφον. Ἐγὼ τὰ ἐντὶ Ἑθνικῇ ψυχῇ ἐλάχιστα ἐκεῖνα ἔγραψα ὡς ἔλεγχον τῶν ἀπαισιώρως ῥηθέντων καὶ τῆς λογοκλοπίας, πολλοὶ δέ, πιστεύω, γινώσκουσι περὶ τίνων καὶ πῶς γράφω, αὐτὸς δὲ ὁ θαυμάσιος καὶ ἐν συλλόγοις ἐκράτει μέχρι πρὸ μικροῦ τὰ πρακτικά, ὅσας ἀλλοὶ ἐποιοῦμεθα ἀνακοινώσεις, καὶ πρακτικογράφος περιοδικῶν διετέλεσε κατὰ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον κλειδα ἐπιβάλλων φύλακα ἐπὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, σωφρόνως οὐδὲν λέγων, διότι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ. Ἄλλ' «οὐ τοι δύναμαι μὴ γελαῖν, καίτοι δάκνω γ' ἐμαυτὸν» ἀκούων αὐτὸν λέγοντα ὅτι τὸν ἤλεγξα ἐκ κακίας πρὸς συκοφαντίαν (!), Ἀλλὰ νομίζω ὅτι φθονεῖ τις ἢ μισεῖ τοὺς ὑπερέχοντας καὶ ὁ Σοφοκλῆς εἶπε «πρὸς τὸν ἔχοντα ὁ φθόνος ἔρπει», περὶ δὲ τοῦ κ. Ἀδ. πάντες κατενόησαν ἐκ τῆς διαλέξεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐναντίον μου διατριβῆς τοῦ ὅτι εἶναι ἀγνώως ἐπιστήμης, τοῦτο δὲ ἐρωτῶμενοι καὶ ἡμέτεροι καὶ ἀλλοδαποὶ ὡς τίμιοι ἄνθρωποι ἤθελον ἀποκριθῇ, ὅτι ἐν τῇ διαλέξει αὐτοῦ οὐδὲν καινὸν εἶπεν, ἂν δὲ τυχὸν ἐρρήθῃ τι τοιοῦτον, τοῦτο ἦν ματαιολογία, τοῦ χρόνου φονεύτρια, τὰ δὲ ὀρθὰ ἦσαν ἄλλων.

Καὶ ἤδη ἐπὶ τὰ πράγματα. Ἐγραψεν ἄλλοτε (Ἀθῆναι τῆς 12 Δεκεμβρίου 1907) καὶ λέγει ἐν τῇ διατριβῇ του ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος τῶν Καλαμῶν ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Βιλλαρδουίνου, κρίνων «ἐκ τοῦ θυρώματος» μάλιστα, καὶ προσθετεῖ «καὶ τοῦτο ὁμῶς νὰ ἔγραφα, ὅτι ὁλος ὁ ναὸς εἶνε κτίσμα τῆς ιγ' ἐκ(ατονταετηρίδος), δὲν θὰ ἦτο λάθος». Περὶ τῆς γνώμης τῆς θαυμασίας ταύτης, τοῦτο μόνον λέγω σήμερον ὅτι ἐκ προσεχοῦς τινος δημοσιεύματος περὶ τούτου τὸν Ἅγ. Ἀθανασίου ἔχουν νὰ γελάσουν καὶ ἡ κότταις.

Λέγει ἔπειτα ὅτι εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ κωδωνοστασίου τῆς Παντανάσσης τοῦ Μυστρᾶ ὑπεδείκνυε μόνον τὰ ἀετῶματα. Δύναται νὰ γνωρίζῃ ὅτι οὔτε μύψ εἶμαι οὔτε παραβλάψ, καὶ εἶδον καὶ ἔφριξα, καὶ μετ' ἐμοῦ πάντες, ὅτι ἔπεδεικνυε μὲν τὰ εἰκώματα, ἀλλὰ μετὰ στοργῆς ἰδιαιτέρας, ὡς μήτηρ δύσμοιρος τὸ ραχιτικὸν τέκνον της, ἠρέσκετο ἐπιδεικνύων τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κωδωνοστασίου ἐπιδιόρθωσιν ἣτις νεωτέρα μὲν εἶναι τῆς ὑπὸ τοῦ πρωτοστράτορος Ἰωάννου τοῦ Φραγκοπούλου ἐπισκευῆς καὶ συμπληρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐγένετο δέ ἢ τῷ 1608 ἢ τῷ 1759 κατὰ τινὰς ἐπιγραφὰς (1) ἔτους ΖΡΙΣΤ ευτηαστι υ πα(ν)τανασα. 2) εκτιστι(=ἐπεσκευάσθη) ἡ παντανασα ἀφ'ανίας εφ'ιμεριος. 3) ἀφ'ανίας κ'ιρίας Παντανασας 1759 ἰουλι 15], ὡς θέλω προσεχῶς ἐν τῇ 'Αθηνᾷ δημοσιεύσῃ μετ' ἄλλων καὶ μετ' ἀναιρέσεως πολλῶν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Millet εἰς τὴν ἐμὴν συλλογὴν γενομένων διορθώσεων.

Τοῦτο δὲ ἐξαιρετικῶς λέγει ἐπὶ τέσσαρας τῶν 'Αθηνῶν στήλας, νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Παντανάσσης ἔχει ἐπίδρασιν φραγκικὴν. Τὸ γνωρίζει ὁλος ὁ κόσμος, ὅτι ἔχει μικράν τινα, τὸ γνωρίζει καὶ αὐτὸς ὁ κ. 'Αδ. ἐκ τοῦ Millet, τοῦ σοφοῦ ἀληθῶς, οὗ ἐκάλυπτεν ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ὥστας ἔκαμεν ἐκεῖνος βλάβας εἰς εἰκόνας τοῦ Μυστρᾶ καὶ ἀκολούθει ἐν Μυστρᾷ καὶ θεραπεύων ἐν Γερακίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἵνα λάβῃ τὰς γνώμας του καὶ ὕστερον τὸν ἀρνηθῇ, πρὶν φωνήσῃ τρεῖς ὁ ἀλέκτωρ. Καὶ μήπως ἦτο ἱκανὸς νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτοῦ; Ἐκεῖνος ἰδὼν τὸν πρόναον τοῦ Δαφνίου, δὴ ὁ Buchon ὁ φραγκομανὴς, ὡς ὠνόμασα αὐτὸν ἄλλοτε, εἶχε χαρακτηρίσῃ φραγκικὸν, εἶπεν ὅτι εἶνε βυζαντιακὴ προσθήκη, καὶ ἔσωσεν ἀπὸ τῆς κατεδαφίσεως, ἂν δ' ἐβλεπε τὸν ἐν Καλάμαις ναὸν, θὰ ἔλεγε τί εἶναι. 'Αλλ' ὁ κ. 'Αδ. ἐπείσθη εἰς τὸν Buchon λέγων περὶ αὐτοῦ ὅτι «ἐσχετίσθη μὲ τὴν γαλλικὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ πλεονέστερον παρὰ ὁ ἐπικριτὴς μου» (δηλὰ δὴ ἐγὼ, ὁ Ζησίου). Ἐξακολουθεῖ δὲ ὁ κ. 'Αδ. ὅτι ὁ Buchon «λέγει ὅτι ὅλα τὰ θυρώματα αὐτὰ καὶ ὁλόκληροι ὅμοιοι ναῖσκοι τῆς Καλαμάτας ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου». Ταῦτα δὲ λέγει (ὁ κ. 'Αδ.), ἵνα καταδείξῃ, ὡς ἐφάνη καὶ ἐν τῇ διαλέξει του, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει περιουδενὸς γνώμην ἀσφαλῆ· διότι περὶ τούτου δὴ τοῦ Buchon, οὗ τὴν μαρτυρίαν ὡς σπουδαίαν καὶ κύριον ἔχουσιν περὶ τοῦ ἐν Καλάμαις ναοῦ ἐπικαλεῖται, ἰδοὺ τί ἐν τῇ διατριβῇ του — εἴκοσι πέντε γραμμὰς κατωτέρω — μετὰ περιφρονήσεως λέγει· «ἔπειτα μᾶς ἀπαριθρεῖ (ὁ Ζησίου) ὅσους ἔγραψαν διὰ τὸν Μυστρᾶν, ὁ ὁποῖος εἶνε γνωστὸς πρῶτον ἀπὸ τοῦ Buchon — ὕστερα ἀπὸ

τόσα χρόνια ἐγυρίσαμεν εἰς
τὸν Buchon».

Ὅπως δὲ περὶ Buchon καὶ τοῦ ναοῦ
τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου διαφωνεῖ πρὸς
ἑαυτὸν, οὕτως ἀναιρῶν μὲν ἐν τῇ
αὐτῇ διατριβῇ ἑαυτὸν, γενναιοφρόνως
δὲ δῆθεν δεχόμενος τὴν παρατήρησίν
μου ὅτι παρέβαλε πρὸς τὰ ἐν Κύπρῳ
ἀψιδος γωνιώδους ἢ γαλλι-
κοῦ ρυθμοῦ ἀριστουργήματα τὴν ἐπι-
διόρθωσιν τοῦ κωδωνοστασίου τῆς Παν-
τανάσσης, λέγει· «ἔστω· ἐγὼ προχωρῶ
καὶ περισσότερο καὶ αὐτὸ ὅπου λέγει
(ὁ Ζησίου) ὅχι μόνον ἡμποροῦσα νὰ τὸ
εἴπω ἀλλὰ καὶ μετανοῶ, διότι ἐλη-
σρόνησα νὰ τὸ εἴπω. Τὸ ἐπιστέγασμα
τοῦ κωδωνοστασίου καὶ αὐτὸ δεικνύει
γαλλικὴν ἐπίδρασιν, μὲ τὴν διαφορὰν
ὅτι κατασκευασθὲν ἀπὸ Ἑλληνας τε-
χνίτως ἀλετελέσθη ταπεινὸν καὶ ἐκόπη
εἰς τὴν κορυφήν». Δὲν ἔχει ἴδῃ, φαί-
νεται, ἐπιστεγάσματα πύργων ἢ κωδω-
νοστασίων ὁ κ. Ἀδ. ἐν τοῖς γοτθικοῖς
λεγομένοις ναοῖς, καὶ τὸν παραπέμπω
εἰς τὸ πρόχειρον σύγγραμμα τοῦ Cor-
royer «l' architecture gothique
premiere partie, l' architecture
religieuse» ἂν θέλῃ δέ, βλέπει καὶ τὰ
ἄλλα τοῦ συγγράμματος μέρη περὶ μο-
ναστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς κλπ. Ἐν τῷ
συγγράμματι δὲ τούτῳ (σελ. 117) δύνα-
ται νὰ ἴδῃ εἰκόνα καθαρὰν καὶ ἀσφαλῆ
τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐν Ἀρ-
μοχώστῃ τῆς Κύπρου, διότι αὐτῇ, τὴν
ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ἐν ταῖς Ἀθήναις
εἶναι γελοία. Ἐκεῖ θέλει ἴδῃ ὅτι ἐκεῖνο
τὸ ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰκόνης
τοῦ παλοῦκι εἶναι τέλειος μιναρὲς
ἀποτελεσθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ
τῆς Κύπρου τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάκτησιν, δε-
ξιά δὲ τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ἑτέραν γωνίαν
τῆς προσόψεως σώζεται πύργος μετὰ τοῦ
ὀξυκορύφου ἐπιστεγάσματος, πολὺ νομί-
ζω, διαφορετικοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιδιόρθωσιν
τοῦ κωδωνοστασίου τῆς Παντανάσσης.

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιστήμην
αὐτοῦ, ὅτι δὲ οὐδὲν καινὸν εἶπε λέγο-
μεν ὅτι παραγκωνίζων τοὺς πρὸ αὐτοῦ
ἐργασθέντας ἐν Δαφνίῳ, ἐν Γερακίῳ,
ἐν Μυστρᾷ, ἵνα παρουσιάξῃ ὅσα ἐκεῖνοι
εἶπον ὡς γνώμας του, οὐδένα μὲν ἀνέ-
φερεν κατὰ τὴν διάλεξίν του, ἐν δὲ τῇ
διατριβῇ του λοιδορεῖ μὲν σφοδρῶς τὸν
κ. Λαμπάκην πλεῖστα μὲν τῆς Ἑλληνι-
κῆς γῆς περιελθόντα πάμπολα, σώσαν-
τα, πολλὰ δὲ σοφώτερον αὐτοῦ, περὶ
δὲ τοῦ κ. Millet, ἀνδρὸς ἐπιστημονε-
στάτου περὶ τὴν τέχνην τὴν βυζαντια-
κὴν, μετὰ τινα ἄλλα ψυχρὰ καὶ πονη-
ρά, λέγει «εἰργάσθημεν μαζῇ (μὲ τὸν
Millet) εἰς τὸν Μυστράν καὶ ἐκεῖνος
μὲ ἐβοήθησε καὶ ἐγὼ τὸν ἐβοήθη-
σα» (1). Ἐνταῦθα πάλιν μοῦ ἐπέρχεται
εἰς τὸν νοῦν τὸ ἀριστοφάνειον «οὐχ
οἷός τ' εἶμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων».

εἰς τὸν νοῦν τὸ ἀριστοφάνειον «οὐχ οἷός τ' εἶμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων». Ἐβοήθησε τὸν Millet, εἰς τί; εἰς τὰ ζωγραφικά; ὁ μὴ σκαμπάζων τί εἶναι γραμμῇ, σύνθεσις, χρῶμα; εἰς τὰρχιτεκτονικά; ὁ ἐκλαμβάνων τὰ θυρώματα τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τῶν Καλαμῶν γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ μάλιστα τοῦ II' αἰῶνος; Φαντάζομαι ὅτι ἐπανῆλθε ζῶν ὁ Θερσίτης εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐν μέσῳ ὁμοίων του καθήμενος διηγεῖται· «καὶ ἐκεῖνος ὁ Ἀχιλλεὺς μ' ἐβοήθησεν εἰς τὴν παραποτάμιον μάχην καὶ ἐγὼ τὸν ἐβοήθησα».

Οὔτε δ' ἐμέ οὔτε τὸν Miller—ὅστις τρία ἔτη πρὸ τῆς διαλέξεώς του ἔγραψε βραχέα ἀλλὰ θαυμάσια περὶ Γεραικίου, ὅπερ ὁ κ. Ἀδ. κηρύττει ὅτι ἀνεκάλυψεν—ἀνέφερε κατὰ τὴν διάλεξίν του. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν τί θὰ κάμῃ ἐκεῖνος, ἂν θ' αὐτοχειριασθῇ ἀπὸ τὴν λύπην του ἢ μὴ, ἐγὼ ὅμως ἔβαλα τὸν κόπανον καὶ κλαίει.

Οὐτε δ' ἐμὲ οὔτε τὸν Miller—ὅστις
τρία ἔτη πρὸ τῆς διαλέξεώς του ἔγρα-
ψε βραχέα ἀλλὰ θαυμάσια περὶ Γερα-
κίου, ὅπερ ὁ κ. Ἀδ. κηρύττει ὅτι ἀνε-
κάλυψεν—ἀνέφερε κατὰ τὴν διάλεξίν
του. Καὶ δὲν γνωρίζω μὲν τί θὰ κάμῃ
ἐκεῖνος, ἀν' θ' αὐτοχειριασθῇ ἀπὸ τὴν
λύπην του ἢ μὴ, ἐγὼ ὅμως ἔβαλα
τὸν κόπανον καὶ κλαίει.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἀπεφάσισε ν' ἀνακαλύ-
ψῃ τὰ γνωστὰ, νὰ φροντίσῃ ν' ἀνακα-
λύψῃ τῆς Ζακύνθου, ὅπου ἐκλήθη, τὰς
χριστιανικὰς ἀρχαιοτάτας καὶ ἃς ἔχουν
γράψῃ πολλὰ περὶ αὐτῶν ὁ Κατραμῆς
καὶ ὁ Ζώης καὶ ὁ Δὲ Βιάζης καὶ τὰς
χριστιανικὰν χρόνων ἐπιγραφὰς ὅλης
τῆς νήσου ὁ Κουῖν. Νὰ προσέξῃ ν' ἀνα-
καλύψῃ ἐκεῖ τοὺς ζωγράφους Καντού-
νην καὶ Κουτούζην καὶ Πελεκάσην, καὶ
Δοξαράν καὶ τὸν τορευτὴν Διαμαντὴν
Μπάβαν, δύναται δ' ἐκεῖ νὰ δείξῃ τὴν
ικανότητά του εἰς τὸ εὐρίσκειν ναοὺς
ιδρυθέντας ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου. Νὰ
πορευθῇ ὕστερον πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν
Κύπρον καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τὰ ἐν αὐτῇ
φραγκικὰ κτίσματα. Τί ἂν ἔχῃ γράψῃ
περὶ τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἰδρυμάτων τού-
των δέκα συγγράμματα ὁ Mas La-
trie, ὁ Enlart δύο μέχρι τοῦδε τό-
μους τοῦ συγγράμματός του l' art go-
thique en Chypre et la renaissance
καὶ ὁ Rey (etude sur les monu-
ments de l' architecture des croi-
sés en Syrie et dans l' île de Chy-
pre. Νὰ ἐπισκεφθῇ ὕστερον τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τὴν Ἀ-
γίαν Σοφίαν, μετὰ ταῦτα τὸ Ἅγιον
ὄρος καὶ ν' ἀνακαλύψῃ πρῶτος καὶ
αὐτό, καὶ ἃς ἔχουν γράψῃ περὶ αὐτοῦ
πάντων τῶν ἐθνῶν οἱ περὶ τὴν χριστια-
νικὴν τέχνην ἀσχολούμενοι. Νὰ τὸ γυ-
ρίσῃ τελευταῖον εἰς τὴν κλασικὴν ἀρ-
χαιολογίαν καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Ἀ-
θήνας, νὰ κυττάξῃ ν' ἀνακαλύψῃ τὸν
Παρθενῶνα.

Ὅτι δὲ ἔχει μάθῃ—καὶ εἶναι χρόνιον
ἀνίατον τὸ πάθος του—νὰ παρουσιάσῃ
τὰς γνώμας τῶν ἄλλων ὡς ἰδικὰς του,
ἔστω ἀπόδειξις καὶ τοῦτο. Γράφει ἐν
τῇ διατριβῇ αὐτοῦ· «**λέγω**, ὅτι ὁ
ὄρος γοτθικὴ τέχνη δὲν εἶναι ὁ ὀρθός·
ἔπρεπε νὰ λέγωμεν **γαλλικὴ τέχνη**.
Ἀπλῶς ὡς λέξιν **συμβολικὴν** τὴν
μεταχειρίζομαι, ὅπως μυκηναϊκὴ
τέχνη, καὶ βύζαντινὴ ἀντὶ με-
σαιωνικῇ ἑλληνηρικῇ τέχνῃ». Καὶ
πρῶτον μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς
ὄρους βύζαντιακὴ καὶ μεσαιων-
ικὴ πολλὰ καὶ ὁ Στρυγγόφσκης καὶ ὁ
Οὐσπένσκης εἶπον ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ
Συνεδρίῳ. Πρῶτον τοῦτο.

Δεύτερον δὲ, ὅσον ἀφορᾷ **εἰς** τὸν

ὄρον γαλλικὴ τέχνη ἰδοῦ πῶς ἀρχί-
ζει τὸ σύγγραμμά του l' architecture
gothique, κτλ. σελ. 5 ὁ Corroyer.
«La denomination gothique
est purement conventionnelle».
Καὶ κατωτέρω (σελ. 6) «la periode
architectonique qu' on a ba-
ptisé e injustement du nom étran-
ger de gothique, est absolu-
ment française, puisqu' elle
est née dans les provinces qui ont
formé la France moderne κτλ.» πα-
ράβαλε Viollet-le-Duc. Dictionnaire
raisonné de l'architecture françai-
se καὶ Lubke Essai d' histoire de
l'art tome 2 σελ. 1 κέξ.).

Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀ-
νακοινώσεώς του καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς.
Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῇ διατριβῇ
αὐτοῦ παρατήρησιν περὶ τῶν διδαγμά-
των, ἅτινα παρέχομεν εἰς τοὺς νέους
τοὺς ἐκδίδοντας τὴν Ἑθνικὴν Ψυ-
χὴν, λέγομεν ὅτι καὶ τούτους καὶ τὴν
νεότητα, ἣν διδάσκομεν ἐν τῷ Γυμνα-
σίῳ ἢ ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, καὶ τὸν λαόν,
ὃν παιδεύομεν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ τῶν Φί-
λων τοῦ Λαοῦ εἴκοσι τρία ἤδη ἔτη ἢ διὰ
τῶν Πατρίων ἐκάστην ἐβδομάδα
γράφοντες, παραινοῦμεν νὰ τιμῶσι τοὺς
ἀληθῶς σοφοὺς, νὰ περιφρονῶσι δ' ἐ-
κείνους, οἵτινες φοροῦντες μακεδo-
νίστικα θέλουν νὰ περάσουν ὡς με-
γάλοι Ἀλέξανδροι.